

Zeven broden

Zondagmorgen 25 augustus 2024, ds. Eibert Kok, Sint Catharijnekerk
Lezingen: 2 Koningen 4: 42-44 en Marcus 8: 1-9

Toen ik zes weken geleden mijn laatste dienst hier deed vóór mijn vakantie, lasen we al het verhaal van de vijf broden en twee vissen.

Het was toen nog net niet aan de beurt, dat was een week later toen onze diaconaal werker Tonn de voorganger was, maar ik wilde het toen graag lezen om het grotere verband te laten zien.

Toen dus dat prachtige verhaal van de vijf broden en de twee vissen, de wonderlijke broodvermenigvuldiging.

En nu ben ik terug van vakantie, en wat staat er op het rooster? Weer het verhaal van de wonderlijke broodvermenigvuldiging, nu twee hoofdstukken verder, Marcus 8, maar eigenlijk hetzelfde verhaal, nu geen vijf broden, maar zeven, nu niet twee vissen, maar een paar vissen, maar heel veel hetzelfde. Wat is dat voor zinloze herhaling? Of toch niet?

Het was twee jaar geleden op tweede Pinksterdag dat mijn schoonzoon, de vriend van mijn jongste dochter, met een paar vrienden meedeed aan de fietselfstedentocht. Volgens mij had hij nauwelijks getraind. En het was vreselijk weer: regen, wind. Eigenlijk was het teveel. Maar, zo gaat dat: een elfstedentocht is pas compleet als je de tocht langs alle elf steden volbracht hebt. Dus tanden op elkaar en gaan.

En hij heeft het gered. Vraag niet hoe. Maar het is gelukt.

Elf, dat is daar in Friesland een getal met een bijzondere betekenis. Als je de elf gehaald hebt, is het echt compleet, dan heb je het volbracht.

Zoals in Friesland het getal elf aangeeft dat het compleet is, zo is in de Bijbel het getal dat aangeeft dat iets compleet is het getal: zeven.

Nu vertel ik daarmee voor veel mensen in de kerk waarschijnlijk niets nieuws, maar het grote geheel bekijkend impliceert dat wel dat het bij de vijf broden en de twee vissen niet compleet was.

Nu zegt een slimme rekenaar misschien wel: Vijf plus twee, dat is toch ook zeven.

'Zeven was voldoende, vijf en twee', zongen we.

Maar nee, toch niet helemaal.

Daarom wil ik graag dit verhaal van de broodvermenigvuldiging in een groter verband zetten.

Dan wordt nog meer duidelijk wat het ons te zeggen heeft.

Het is goed om nog eens te benadrukken dat het belangrijk is deze Bijbelverhalen symbolisch te lezen.

Mensen denken wel eens dat dat iets moderns is om Bijbelverhalen symbolisch te lezen – vroeger lazen we die verhalen letterlijk en nu symbolisch, zo is dan de gedachte – maar dat is niet waar.

Al in de vroege kerk kennen we de viervoudige uitleg van de Bijbel.

Allereerst is er de historische kant van het verhaal.

Het zijn geen sprookjesverhalen, over een man, Jezus, die nooit bestaan heeft. Nee.

Die verhalen wortelen in het concrete menselijke leven van Jezus die door het land van Israël trekt.

Het gaat heel concreet en alledaags hier over brood.

En Jezus zal op een bijzondere manier brood hebben gedeeld met de mensen om hem heen, anders was dat verhaal van de wonderlijke broodvermenigvuldiging nooit in alle vier de evangeliën terechtgekomen, en in twee evangeliën Marcus en Matteüs wordt dat verhaal zelfs twee keer verteld. Wat er nou historisch precies wel en niet gebeurd is van wat verteld wordt, dat is voor ons onmogelijk te achterhalen.

We hebben geen feitelijk verslag, alleen de verhalen, geen sprookjes, maar geloofsverhalen die ergens wortelen in het concrete leven van toen rond die ene persoon Jezus.

Dat is het eerste, het historische aspect.

Dan het tweede is de symbolische manier van lezen.

In elk Bijbelverhaal zit symbolische betekenis, zo was in de vroege kerk al de overtuiging.

Als we kijken naar het verhaal van vanmorgen: brood.

Dat komt zo vaak in de Bijbel voor.

Het ongedesemde brood dat de Israëlieten moesten bakken bij de uittocht uit Egypte, het manna dat het volk krijgt tijdens hun tocht door de woestijn, de twaalf toonbroden in de tabernakel en later in de tempel als offer van de twaalf stammen van Israël aan God.

Brood staat symbool voor het leven zelf.

Brood staat in de Bijbel ook symbool voor leven in verbondenheid met God. God is degene die het brood in de aarde doet groeien, die het leven mogelijk maakt.

Brood staat symbool voor: iets tot je nemen dat je nodig hebt om te leven.

In het Johannesevangelie horen we Jezus zeggen: Ik ben het brood dat leven geeft.

Brood, heel concreet die substantie van gebakken deeg, en tegelijk symbolisch veel meer.

Symboliek zit er ook in de getallen hier.

In het eerste verhaal van de broodvermenigvuldiging zijn het vijf broden en twee vissen, vijfduizend mensen,

en er blijven daar twaalf volle manden over.

In het verhaal van vandaag begint het met zeven broden, vierduizend mensen, zeven volle manden over.

Als dit bedrijfsmatige cijfers zouden zijn dan is de eerste keer een groot succes, en de tweede keer een minder groot succes, het is geen economische groei, maar krimp, enorme krimp. Maar zo moet je niet kijken naar deze getallen.

Vijf, twee en twaalf in het eerste verhaal.

Vijf als het getal van de Tora, de vijf boeken van Mozes, en twee als het getal van de Profeten en Geschriften. Daarmee hebben we bij elkaar wat wij het Oude Testament noemen.

Twaalf manden óver als getal van de twaalf stammen van Israël.

Het gaat daar dus over Israël.

Dan volgen ná die eerste wonderlijke broodvermenigvuldiging een aantal verhalen voordat we bij hoofdstuk 8, het hoofdstuk van vandaag aankomen. Heel cruciaal daarbij is het verhaal van de Syrofenicische vrouw, bij velen waarschijnlijk wel bekend.

Jesus is dan in het buitenland, over de grens. Er komt daar een buitenlandse vrouw op hem af die hem smeekt om hulp voor haar dochter, maar Jesus wil absoluut niet naar haar luisteren.

Op een bepaald moment zegt hij dan: Het is niet goed de kinderen hun brood (!) af te pakken en het aan de honden te voeren.

Waarop de vrouw reageert: Heer, de honden onder de tafel eten toch de kruimels op die de kinderen laten vallen.

Die opmerking van deze buitenlandse vrouw, het gaat over brood en broodkruimels, betekent een ommekeer in de opstelling van Jesus.

Lijkt wat hij te brengen heeft tot dat moment heel eng beperkt tot zijn eigen volk, vanaf dat moment gaan de grenzen open.

En dán krijgen we het verhaal van de zeven broden. Zeven als het getal van de volheid, dan is het compleet. Zeven broden, zeven manden over. Vierduizend mensen.

Zeven. Daarmee wordt de héle wereld aangeduid, de complete mensheid. En vier, van de vier windrichtingen, noord, oost, zuid, west, overal vandaan mogen ze komen.

Kijk, als je dit alleen maar historisch zou lezen, dan is het een zinloze verdubbeling, twee keer hetzelfde verhaal, met net iets andere getallen. Maar dat is het niet!

Jesus, die zelf ook het brood is dat leven geeft, Gods liefde die hij vertegenwoordigt, die is er niet alleen voor de eigen groep, maar die is er voor iedereen.

Hij deelt het brood, gewoon heel concreet die substantie van deeg die je kauwt en doorslikt, die voor jou voeding is om te leven, maar hij deelt ook wie hij is, waar hij voor staat en gaat, Gods grenzeloze liefde voor heel deze wereld.

Dat is ook wat we ook in het avondmaal doen. Dat gaat terug heel concreet op het historische leven van Jesus, op al die keren dat hij het brood deelde met zijn leerlingen en alle andere mensen om hem heen, en heel in het bijzonder op die laatste keer voor zijn sterven toen hij het brood deelde met zijn leerlingen.

Ze vierden toen het feest dat God mensen bevrijdt uit de slavernij, uit de beknelling waarin ze vast kunnen zitten. Hij deelde heel concreet het brood met zijn leerlingen.

Maar symbolisch betekent het veel meer: hij deelt zichzelf, hij deelt Gods liefde uit, Gods liefde die hij handen en voeten gaf, aan iedereen die het maar ontvangen wil, opdat het leven van mensen tot bloei komt, opdat iedereen die Hem volgt die bevrijdende liefde van God ervaren zal.

Dan komt ik bij de volgende twee manieren van bijbeluitleg in de vroege kerk, behalve de historische en de symbolische uitleg heeft een Bijbelgedeelte ook een ethische kant:

Het helpt jou om keuzes te maken in je leven: Hoe sta je in het leven, wat is goed om te doen, en wat niet, wat doe je wel en wat doe je niet?

Een Bijbelverhaal wil iets in jou bewerkstelligen, wil jouw leven veranderen, beter maken, mooier maken.

Hier een afbeelding van de zeven (!) werken van barmhartigheid met helemaal links het paneel van het uitdelen van brood.

Zo wil ook dit verhaal aan ons meegeven, allereerst dat het begint met te kijken wat er is, zeven broden – en begin er dan niet mee dat dat te weinig zou zijn – leef in het vertrouwen dat wat er is, zeven, voldoende is, ruim voldoende als we maar delen met elkaar van dat wat ons gegeven is. Delen wordt zo vermenigvuldigen.

Dat is ook een soort opdracht, een aansporing die meegegeven wordt als we met elkaar het brood en beker delen in het avondmaal, om zo in het concrete leven van alledag staan.

Dat is het derde, de ethische uitleg.

En als vierde kende men wat dan heet de mystagogische manier van Bijbellezen, dat wil zeggen dat je daardoor wordt ingewijd in het mysterie van God, dat je geloof, je vertrouwen gevoed en gesterkt wordt.

Anders gezegd: het wil je dichterbij God brengen, zodat je zijn aanwezigheid in je leven ervaart.

Dat is bij het Avondmaal, dat we volgende week weer zullen vieren, net zo,

het is niet alleen terugkijken naar toen, historisch,

het heeft ook rijke symboliek,

het is niet alleen dat je de opdracht meekrijgt om in je leven te delen van dat wat we ontvangen,

het is ook leren geloven, vertrouwen, Gods aanwezigheid ervaren.

Vier manieren van Schriftuitleg, die elkaar aanvullen en verrijken.

Zeven broden op een rij. Zeven is voldoende, ruim voldoende, voor iedereen.